

MTMDA TARBIYACHILARGA QO'YILADIGAN PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK TALABLAR

ABZAIROVA MALOHAT

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachilariga qo'yiladigan pedagogik va psixologik talablar yoritilgan. Shuningdek, tarbiyachining kasbiy mahorati, bolalar bilan ishlashdagi psixologik yondashuvi hamda zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, tarbiyachi, pedagogik talablar, psixologik talablar, kasbiy mahorat, bola shaxsi, ta'lim-tarbiya.

Kirish

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimiga davlat darajasida katta e'tibor qaratilmoqda. Chunki maktabgacha yosh bolaning shaxs sifatida shakllanishidagi eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda bolaning dunyoqarashi, nutqi, tafakkuri, axloqiy sifatlari va ijtimoiy ko'nikmalari rivojlanadi. Ushbu jarayonda tarbiyachining o'rni nihoyatda muhimdir. Shu sababli MTM tarbiyachilariga pedagogik va psixologik jihatdan bir qator talablar qo'yiladi.

Asosiy qism

Tarbiyachiga qo'yiladigan pedagogik talablar

Maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisi avvalo chuqur pedagogik bilimga ega bo'lishi kerak. U bolalar tarbiyasi va rivojlanish qonuniyatlarini yaxshi bilishi, mashg'ulotlarni zamonaviy metodlar asosida tashkil eta olishi lozim. Zamonaviy pedagog o'z faoliyatida innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar hamda didaktik o'yinlardan samarali foydalanadi.

Tarbiyachi nutq madaniyatiga ham ega bo'lishi kerak. Uning nutqi ravon, tushunarli va adabiy til me'yorlariga mos bo'lishi bolalarning nutq rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Chunki bolalar kattalarga taqlid qilish orqali o'rganadilar.

Shuningdek, tarbiyachi tashkilotchilik qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Guruhdagi mashg'ulotlar, o'yinlar, sayr va dam olish jarayonlarini to'g'ri tashkil qilish bolalarning tartibli rivojlanishiga yordam beradi. Har bir bolaning qiziqishi va qobiliyatini hisobga olish esa individual yondashuvni talab qiladi.

Pedagogik talablarning yana biri — tarbiyachining ma'naviy yetukligi hisoblanadi. Tarbiyachi o'zining odobi, muomalasi, kiyinish madaniyati va xatti-harakatlari bilan bolalarga namuna bo'lishi kerak.

Tarbiyachiga qo'yiladigan psixologik talablar

MTM tarbiyachisi bolalarni sevishi, ularning ichki dunyosini tushunishi va har bir bolaga mehr bilan yondashishi lozim. Maktabgacha yoshdagi bolalar juda ta'sirchan bo'lgani sababli tarbiyachining munosabati ularning ruhiy holatiga katta ta'sir qiladi.

Psixologik jihatdan tarbiyachi sabr-toqatli bo'lishi zarur. Chunki bolalar bilan ishlash davomida turli murakkab vaziyatlar yuzaga kelishi mumkin. Tarbiyachi bunday holatlarda hissiyotlarini boshqara olishi va xotirjamlik bilan muammoni hal qilishi kerak.

Bundan tashqari, tarbiyachi kommunikativ qobiliyatga ega bo'lishi lozim. U bolalar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot o'rnatish olishi kerak. To'g'ri muloqot ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

Kuzatuvchanlik ham muhim psixologik sifat hisoblanadi. Tarbiyachi bolaning kayfiyati, qiziqishi, qobiliyati yoki muammolarini vaqtida sezib, unga mos yondashuvni tanlay olishi zarur.

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimi tarbiyachidan ijodkorlik va tashabbuskorlikni ham talab etmoqda. Ijodiy yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda mustaqil fikrlash va faollikni rivojlantiradi.

Bugungi kunda pedagoglarga qo'yiladigan zamonaviy talablar ta'lim tizimining rivojlanishi bilan yanada kengayib bormoqda. Zamonaviy pedagog nafaqat o'z fanini chuqur bilishi, balki innovatsion texnologiyalarni qo'llay olishi, o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatishi va ta'lim jarayonini zamon talablariga mos tashkil etish olishi kerak. Chunki hozirgi davrda yosh avlodni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash pedagog zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi.

Zamonaviy pedagog eng avvalo yuqori darajadagi kasbiy bilim va malakaga ega bo'lishi zarur. U o'z mutaxassisligi bo'yicha doimiy ravishda bilimlarini boyitib borishi, yangi pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarni o'rganishi kerak. Bugungi raqamli davrda pedagog kompyuter texnologiyalaridan, internet platformalaridan va multimedia vositalaridan foydalana olishi muhim hisoblanadi. Bu esa darslarni qiziqarli va samarali tashkil etishga yordam beradi.

Pedagogni psixologik tayyorgarligi ham muhim o'rin tutadi. U bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olib ishlashi, ularga mehribon va sabrli munosabatda bo'lishi kerak. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat yuritayotgan tarbiyachilar bolalarning ruhiy holatini tushunishi va ular bilan ehtiyotkorlik bilan ishlashi zarur. Pedagogning samimiyligi va adolatli munosabati bolalarda ishonch hissini shakllantiradi.

Shuningdek, zamonaviy pedagog kommunikativ kompetensiyaga ega bo'lishi lozim. U o'quvchilar, ota-onalar va jamoa bilan samarali muloqot qila olishi kerak. Ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish ta'lim va tarbiya samaradorligini

oshirishda muhim ahamiyatga ega. Pedagogning nutq madaniyati, muomala odobi va jamoada ishlash qobiliyati uning kasbiy faoliyatida katta rol o'ynaydi.

Bugungi kunda pedagogdan ijodkorlik va innovatsion yondashuv ham talab etiladi. U dars jarayonida yangi metodlardan foydalanishi, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishi va ularni faol ishtirok etishga undashi kerak. Innovatsion pedagog doimo yangilikka intiladi va o'z ustida ishlashdan to'xtamaydi.

. Pedagogik va psixologik yondashuv

Pedagogik va psixologik yondashuv ta'lim jarayonining eng muhim asoslaridan biri hisoblanadi. Bu yondashuv o'qituvchi va tarbiyachining o'quvchi shaxsini chuqur tushunishi, uning yosh, individual va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishini anglatadi.

Pedagogik yondashuv – bu o'qitish jarayonini ilmiy asosda rejalashtirish, o'quv maqsadlariga erishish uchun eng samarali metod va vositalarni tanlashdir. Bunda o'qituvchi darsni to'g'ri tashkil etadi, o'quv materiallarini ketma-ketlik asosida beradi va o'quvchilarning bilim darajasini bosqichma-bosqich rivojlantiradi. Pedagogik yondashuvda asosiy e'tibor ta'lim mazmuni, metodlar, shakllar va natijaga qaratiladi.

Psixologik yondashuv esa o'quvchining ruhiy holati, his-tuyg'ulari, qiziqishi, motivatsiyasi va individual xususiyatlarini hisobga olishga asoslanadi. Har bir bola o'ziga xos shaxs bo'lgani uchun ularning qabul qilish tezligi, qiziqishi va qobiliyati ham turlicha bo'ladi. Shu sababli pedagog har bir o'quvchiga individual yondashishi, ularni rag'batlantirishi va psixologik qo'llab-quvvatlashi lozim.

Pedagogik va psixologik yondashuv bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir. Chunki ta'lim jarayoni faqat bilim berish emas, balki shaxsni shakllantirish jarayonidir. O'qituvchi o'quvchining psixologik holatini to'g'ri tushunsa, pedagogik jarayon yanada samarali bo'ladi.

Ayniqsa, maktabgacha va boshlang'ich ta'limda bu yondashuv juda muhimdir. Chunki bu davrda bolaning shaxsiy sifatlari, xulq-atvori va o'qishga bo'lgan munosabati shakllanadi. Mehribonlik, sabr-toqat, rag'batlantirish va o'yin orqali o'qitish usullari psixologik jihatdan eng samarali

Uning kiyinish madaniyati, odobi, mas'uliyati va jamiyatdagi xulqi o'quvchilarga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy pedagog bilimli, kreativ, ma'naviy yetuk va zamonaviy texnologiyalarni puxta egallagan mutaxassis bo'lishi zarur. Ta'lim sifatining oshishi va yosh avlodning barkamol bo'lib voyaga yetishi ko'p jihatdan pedagoglarning kasbiy mahorati va zamonaviy talablarga mos faoliyat yuritishiga bog'liqdir.

Ta'lim jarayonida metodlar muhim o'rin egallaydi. Metod — bu pedagogning o'quvchilarga bilim berish, ko'nikma va malakalarni shakllantirish jarayonida foydalanadigan usullari va yo'llaridir. To'g'ri tanlangan metod darsning

samaradorligini oshiradi, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi hamda ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Hozirgi zamonaviy ta'lim tizimida an'anaviy metodlar bilan bir qatorda innovatsion va interfaol metodlardan ham keng foydalanilmoqda. An'anaviy metodlarga tushuntirish, suhbat, hikoya qilish, savol-javob va mashq ishlari kiradi. Ushbu metodlar orqali pedagog o'quvchilarga yangi bilimlarni yetkazadi va mavzuni mustahkamlaydi.

Interfaol metodlar esa o'quvchilarni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi. Bunday metodlarga "Aqliy hujum", "Klaster", "BBB", "Rolli o'yin", "Debat", "Kichik guruhlarda ishlash" kabi usullar kiradi. Ushbu metodlar yordamida o'quvchilarda ijodiy fikrlash, muloqot qilish va muammoni hal etish ko'nikmalari shakllanadi.

Maktabgacha ta'limda metodlar bolaning yosh xususiyatiga mos ravishda tanlanadi. Ayniqsa, o'yin metodlari maktabgacha yoshdagi bolalar uchun eng samarali usullardan biri hisoblanadi. O'yin orqali bola atrof-muhitni o'rganadi, nutqi rivojlanadi va ijtimoiy ko'nikmalarga ega bo'ladi. Shuningdek, kuzatish, amaliy mashg'ulot, ko'rgazmali metodlar ham bolalar tarbiyasida muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy pedagogik metodlar axborot texnologiyalari bilan ham chambarchas bog'liq. Multimedia vositalari, elektron taqdimotlar, videodarslar va onlayn platformalar dars jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchilarning mavzuni tezroq tushunishiga yordam beradi.

Metodlarni to'g'ri qo'llash pedagogning mahoratiga bog'liq. Pedagog har bir mavzu va o'quvchining imkoniyatidan kelib chiqib metod tanlashi kerak. Chunki bir metod barcha holatlarda bir xil natija bermaydi. Shu sababli dars jarayonida turli metodlardan uyg'un foydalanish muhim hisoblanadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimini rivojlantirishda jahon tajribasidan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Rivojlangan davlatlar ta'lim tizimida qo'llanilayotgan zamonaviy metodlar va innovatsion yondashuvlar pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Jahon tajribasi asosida ta'lim jarayonini tashkil etish o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Finlyandiya ta'lim tizimi dunyodagi eng ilg'or tizimlardan biri hisoblanadi. Ushbu davlatda o'quvchilarga ortiqcha yuklama berilmaydi, dars jarayonlari erkin va qiziqarli tashkil etiladi. Pedagoglar o'quvchilar bilan individual ishlashga katta e'tibor qaratadi. Ta'lim jarayonida bolalarning qiziqishi va psixologik holati asosiy o'ringa qo'yiladi.

Yaponiya ta'lim tizimida esa intizom, jamoada ishlash va hurmat kabi qadriyatlarga alohida ahamiyat beriladi. Bolalar yoshligidan mustaqillikka o'rgatiladi. Dars jarayonlarida amaliy mashg'ulotlar va hayotiy tajribaga asoslangan metodlardan

keng foydalaniladi. Pedagoglar nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi sifatida ham faoliyat yuritadi.

Janubiy Koreya ta'lim tizimi texnologiyalardan keng foydalanishi bilan ajralib turadi. Elektron ta'lim platformalari, raqamli darsliklar va multimedia vositalari darslarning samaradorligini oshiradi. O'quvchilarning fan va texnologiyaga bo'lgan qiziqishini rivojlantirishga katta e'tibor beriladi.

Singapur ta'lim tizimida "kamroq o'qitish, ko'proq o'rganish" tamoyili asosida ishlanadi. Bu yerda o'quvchilarning mustaqil izlanishi, tahlil qilishi va muammoni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim hisoblanadi. Pedagoglar muntazam malaka oshirib boradi va zamonaviy metodlarni o'rganadi.

Amerika Qo'shma Shtatlarida ta'lim jarayonida interfaol metodlar va erkin fikrlashga katta e'tibor qaratiladi. O'quvchilar loyiha ishlari, tadqiqot va guruhli faoliyatlar orqali bilim oladi. Bu esa ularda ijodkorlik va liderlik qobiliyatlarini rivojlantiradi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham jahon tajribasidan samarali foydalanishga katta e'tibor berilmoqda. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, interfaol metodlardan foydalanish va pedagoglarning malakasini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Xulosa

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagoglarning kasbiy mahorati, innovatsion yondashuvi va zamonaviy metodlardan foydalanishi muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki yosh avlodni tarbiyalovchi, ularning dunyoqarashi va mustaqil fikrlashini shakllantiruvchi shaxs hisoblanadi. Shu sababli pedagoglardan yuqori kasbiy bilim, psixologik tayyorgarlik, kommunikativ kompetensiya va ijodkorlik talab etiladi.

Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan metodlar o'quvchilarning bilim olish samaradorligini oshiradi, ularning faolligi va qiziqishini kuchaytiradi. Ayniqsa, interfaol va innovatsion metodlardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muloqot qilish va muammoni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlar ta'lim tizimida o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuv, zamonaviy texnologiyalar va amaliy metodlardan keng foydalaniladi. Finlyandiya, Yaponiya, Singapur va Janubiy Koreya kabi davlatlarning ilg'or tajribalari ta'lim sifatini oshirishda katta natijalar bermoqda. Ushbu tajribalarni milliy ta'lim tizimiga mos ravishda qo'llash yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, pedagoglarning zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi, yangi metodlarni amaliyotga tatbiq etishi hamda jahon tajribalaridan samarali foydalanishi ta'lim taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
3. Avloni A. *Turkiy guliston yoxud axloq*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. Tolipov O'., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Fan, 2017.
6. Ishmuhamedov R. *Innovatsion pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent, 2019.
7. Xasanboyev J., To'raqulov X. *Pedagogika*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
8. Azizxo'jayeva N. *Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent, 2015.
9. Xoliqov A. *Pedagogik mahorat*. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.
10. Maktabgacha ta'limga oid davlat ta'lim standartlari va metodik qo'llanmalar.
11. UNESCO xalqaro ta'lim tashkiloti materiallari va tavsiyalari.
12. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha ilmiy maqolalar va internet manbalari.